

Tiivistelmä 19.6.2017

Kansalaiskysely: uudistusta seurataan, mutta sen tavoitteiden toteutumisessa näkemykset hajoavat

Sote- ja maakuntauudistuksen kansalaiskyselyyn vastasi yli 1000 suomalaista. Kansalaiskyselyn päätarkoituksena oli selvittää, miten käynnissä olevan sote- ja maakuntauudistuksen tavoitteet ovat kansalaisille avautuneet. MDI johtama konsortio toteutti kyselyn huhtikuussa 2017 yhteistyössä uudistusta valmistelevien ministeriöiden kanssa osana valtioneuvoston kanslian rahoittamaa tutkimus- ja selvityshanketta.

Kansalaiset tuntevat uudistuksen jollain tasolla, kun kaksi kolmasosaa vastaajista kertoo tuntevansa uudistuksen pintapuolisesti tai sen pääpiirteet. Täysin välinpitämättömästi uudistukseen suhtautuvien määrä näyttää kyselyn perusteella olevan suhteellisen pieni (11,3 %).

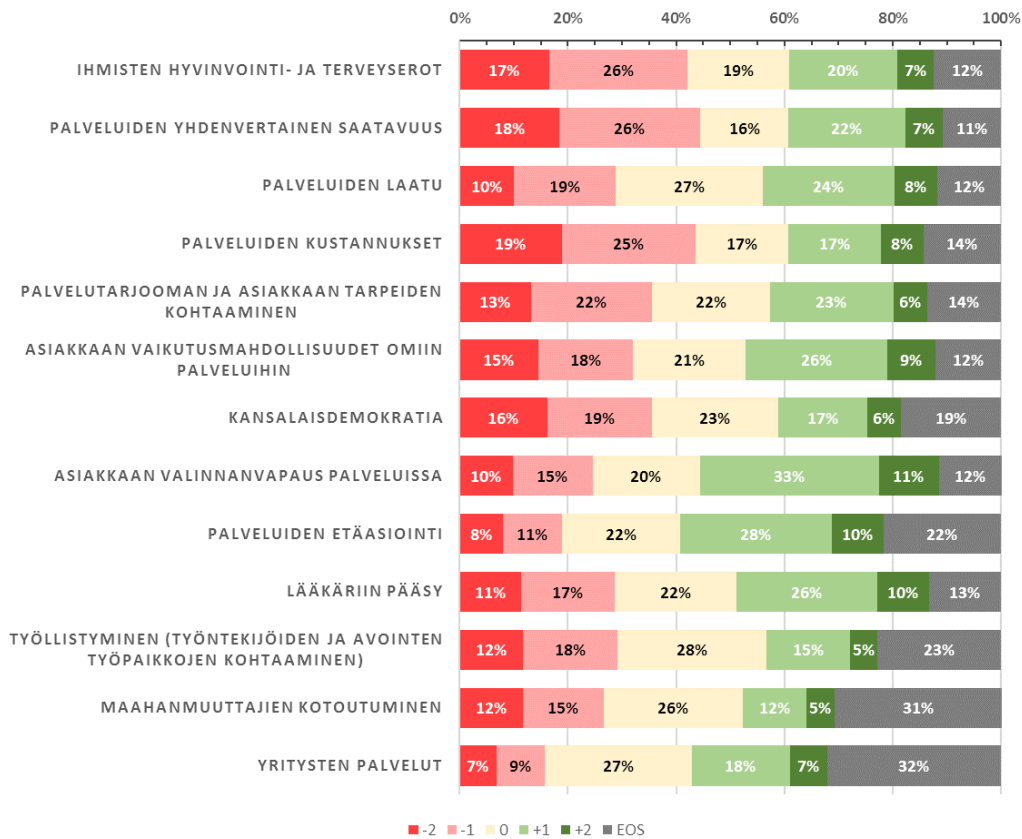
Vastaajat suhtautuivat uudistukseen ylipäätään varsin kriittisesti, mutta vaikutuksissa näyttöytyy koko skaala merkittävistä uhkakuvista varsin positiivisiin vaikutuksiin. Uudistusta hyvänä ja huonona pitävät vastaukset jakoutuivat melko tasaisesti – vaikutus riippuu hyvin monista vastaajan taustatekijöistä ja näkökulmasta. Monilta osin nykytilanteeseenkin ollaan tyytyväisiä. Maan sisällä ei näyttäisi olevan merkittäviä alueellisia eroja siinä, miten uudistuksen tavoitteisiin suhtaudutaan.

Elämäntilanteella ja koulutuksella on merkittävä vaikutus siihen, miten uudistus koetaan ja tunnetaan. Nuoret (alle 25) ovat kaikkein epävarmimpia sanomaan uudistuksen vaikutuksista ja samalla suhtautuvat uudistukseen välinpitämättömimmin. Vastaavasti vanhempi ikäluokka näkee uudistuksen negatiivisemmassa valossa.

Yli kaksi kolmasosaa vastaajista seuraa uudistuksen valmistelua ainakin silloin tällöin. Jäljelle jäävästä kolmanneksesta yli puolet kertoo olevansa kiinnostunut uudistuksesta, vaikka ei sen etenemistä aktiivisesti seuraakaan. Tärkeimpiä tiedonlähteitä vastaajille ovat valtakunnan media (71,7 %), paikallinen media (40,6 %) ja sosiaalinen media (29,7 %). Ministeriöiden tiedotusta seuraa joka kahdeksas (13,0 %).

Päätavoitteita epäillään

Vastaajien suurimmat huolet sote- ja maakuntauudistuksessa liittyvät koko uudistuksen päätavoitteisiin: palveluiden kustannuksiin, palveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen ja terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen. Näiden kohdalla ennakoitaan uudistuksen vaikuttavan joko erittäin tai jokseenkin negatiivisesti. Sen sijaan palveluiden laatutekijöiden ja asiakasnäkökulman odotetaan paranevan ainakin jonkin verran.

Kuva 1. Arviot siitä, miten sote- ja maakuntauudistus tulee vaikuttamaan seuraaviin asioihin (uudistuksen tavoitteet).

Koulutus, elämäntilanne ja ikä vaikuttavat huomattavasti siihen, miten vastaajat uudistuksen tavoitteisiin uskovat. Esimerkiksi mitä korkeammin koulutettu vastaaja on kyseessä, sitä yleisemmin uudistuksen uskotaan vaikuttavan positiivisesti edellä esitettyihin näkökohtiin.

Elämäntilanteella on myös merkitystä vastaajien arvioon uudistuksen vaikutuksista. Aivan erityinen ryhmä ovat yrittäjät, jotka uskovat uudistuksen vaikuttavan kaikkein positiivisimmin. Työttömät ja eläkeläiset uskovat uudistuksen vaikuttavan palveluihin kaikkein negatiivisimmin. Opiskelijat ovat epävarmimpia uudistuksen vaikutuksista.

Nuorin ikäryhmä (alle 25) suhtautuu kaikkein positiivisimmin, mutta on samalla kaikkein epävarmin uudistuksen vaikutuksiin. Vanhimmat ikäryhmät taas suhtautuvat vaikutuksiin kaikkein negatiivisimmin.

Lääkäriin pääsyn osalta yrittäjät ja palkkatyössä käyvät uskovat uudistuksen vaikuttavan kaikkein positiivisimmin. Työttömät taas uskovat uudistuksen vaikuttavan kaikkein negatiivisimmin. Työttömillä on negatiivisin kuva myös uudistuksen vaikutuksista työllistymiseen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen ja yrittäjillä taas positiivisin näkemys. Yrittäjillä on lisäksi positiivisin näkemys uudistuksen vaikutuksista yrityspalveluihin. Näissä kaikissa palvelukokonaisuuksissa opiskelijat ja työttömät ovat epävarmimpia uudistuksen vaikutuksista.

Kansalaiskyselyn viesti tukee aiempia selvityksiä

Kansalaiskyselyn huomiot kriittisestä suhtautumisesta uudistukseen ovat samansuuntaiset kuin alkuvuonna 2017 toteutetun laajan sote- ja maakuntauudistukseen liittyvän henkilöstökyselyn tulokset.

Sekä henkilöstökyselyssä että kansalaiskyselyssä koulutustaso on tärkeä taustamuuttuja ja vaikuttaa vastauksiin. Samalla on merkittävää, että uudistuksen tärkeimpien tavoitteiden toteutumiseen suhtaudutaan erittäin varauksellisesti ja uhkien kautta niin nyt toteutetussa kansalaiskyselyssä, henkilöstökyselyssä kuin maakuntalaista ja soten järjestämislaista laadituissa lausuntoyhteenvedoissakin, vaikka tavoitteita pidetään sinänsä kannatettavina. Esimerkiksi valinnanvapaus on kannatettava ja positiivisia vaikutuksia tuova uudistus, mutta siihen suhtaudutaan varsin varauksella (erityisesti säästöjen keskeneräisyyden takia).

Kansalaiskysely toteutettiin CINT-palvelun avulla 20.–23.4.2017. Vastauksia saatiin yhteensä 1040. Kriteereiksi kansalaiskyselyssä asetettiin vähintään 1000 vastaajaa niin, että saadaan riittävän edustava otos Suomen kansasta (iältään, sukupuoleltaan sekä sosioekonomiselta asemaltaan; myös erikseen edustava otos suomen- ja ruotsinkielisiä). Silti on huomioitava, että kysely ei tavoittanut yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia vastaajia.